

groepen' doen aan het spel ook al niet mee; feitelijk is er maar één groep die oorlog voert: de zijne – de groep B.S.

. . . Als onafwijsbaar gevolg van het gebeurde moet eindelijk door BI de eis worden gesteld dat aan de bepalingen van het k[oninklijk] b[esluit] wordt vastgehouden en dat aan ds. Visser 't Hooft wordt meegedeeld zich voor eens en voor altijd van geheime dienst te onthouden en dat over te laten aan BI. Kan aan dit verzoek van ons niet worden voldaan, dan zal het ons onmogelijk zijn verder de verantwoordelijkheid voor ons werk in Nederland te blijven dragen.'

Van Lidth legde de stukken van Somer aan Gerbrandy en van Heuven Goedhart voor. Gelijk al gezegd, namen deze drie ministers deel aan de bespreking met Somer, van Houten en Broekman op 22 augustus waar twee zaken ter discussie stonden: de zaak-van Houten en de zaak-Visser 't Hooft. Tegen de achtergrond van de tweede zaak waarin, naar men meende (ten onrechte, zoals wij in deel 7 betoogden), aangetoond was dat Visser 't Hooft met laakbare eenzijdigheid had gerapporteerd, stond men bij de eerste niet lang stil. Van Heuven Goedhart had geen verweer tegen de door Somer geciteerde passages die ook hem leken te bevestigen dat Visser 't Hooft die hij ten volle had vertrouwd, een scheve schaafts had gereden. Wel kreeg van Houten te horen dat zijn brief ongepast was geweest, maar toen deze aan het slot van de discussie zei dat hij bereid was, zijn functie neer te leggen, merkte van Heuven Goedhart op (aldus later van Lidth), 'dat hij die brief volkomen als een privé-aangelegenheid wenste te beschouwen waarvan wij kennis hadden genomen'¹ – op verder persoonlijk contact met Somer en van Houten stelde van Heuven Goedhart overigens geen prijs. Het laken bleef dus doorsgesneden.

Wat de zaak-Visser 't Hooft betreft: de door Somer gestelde 'eis' werd niet ingewilligd maar in een in nogal scherpe termen gesteld telegram² (van Heuven Goedhart had er een eerste concept voor opgesteld 'in', aldus van Lidth, 'nog veel krassere termen'³) werd aan Visser 't Hooft verweten dat hij BI had tegengewerkt en werd hij geïnstrueerd zulks na te laten en voortaan alle uit bezet gebied ontvangen informatie 'volkomen ongcensureerd en zonder enige schifting' door te geven. Visser 't Hooft kreeg dit telegram op 8 of 9 september te lezen en antwoordde in een brief d.d. 17 september aan Gerbrandy dat hij de regering steeds de breedst mogelijke informatie had gestuurd. 'De enige vorm van censuur', schreef hij,

¹ Getuige van Lidth, a.v., dl. V c, p. 208. ² Tekst: a.v., dl. IV a, p. 237. ³ Van Lidth: 'Dagboek', 25 aug. 1944.